

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Георги Иванов Митов,
катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на Софийския
университет „Св. Климент Охридски“

за дисертационния труд на Мария Атанасова Дзанева, редовен докторант в
катедра „Наказателноправни науки“ в Юридическия факултет на
Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

на тема „Привличане към наказателна отговорност“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в научна област: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.6. Право
научна специалност Наказателен процес

Уважаеми членове на научното жури,

На първото заседание на Научното жури ми е възложено да изготвя
рецензия, която представям на Вашето внимание.

ДАНИИ ЗА ДИСЕРТАНТА

Мария Атанасова Дзанева е завършила Право през 2020 г. в
Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и
е придобила магистърска степен.

От 2022 г. е назначена на длъжност „асистент“ в Пловдивския
университет „Паисий Хилендарски“.

От 2022 г. Мария Дзанева е вписана като адвокат в Адвокатска колегия – Пловдив.

ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

Мария Дзанева е положила успешно всички изпити по учебния план. Спазени са всички изисквания за докторантите – окончателният вариант на дисертацията е обсъден на заседание на катедрата, който е получил положителна оценка и правото да се открие процедура за публична защита. Научното жури, което да оцени труда и да проведе защитата, е избрано от Факултетния съвет на Юридическия факултет по предложение на катедрата по Наказателноправни науки и е назначено със заповед № РД 21 – 1682/17.07.2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

В процедурата по реализиране на дисертацията и публичната защита няма допуснати нарушения.

ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Дисертацията е в обем от 211 страници. Структурирана е в заглавна страница, съдържание, списък на използваните съкращения, увод, три глави, заключение и библиография. Бележките под линия са 326. Посочени са 49 литературни източника на български, руски и английски език. Всички заглавия са цитирани в дисертационния труд.

Трудът на Мария Дзанева е резултат на целенасочена и самостоятелна работа и притежава оригиналност. Той съответства на изискванията за дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Представеният автореферат отговаря на нормативните изисквания и представя коректно рецензираното съчинение.

По темата на дисертацията – привличането към наказателната отговорност, досега в наказателноправната литература са правени изследвания, но те са обхващали само някои аспекти на въпроса и отделни

негови проявления. Затова трудът представлява първото цялостно изследване на разглежданата проблематика и поради това се явява принос в разработването на този важен теоретичен наказателнопроцесуален проблем. Това може да бъде посочено като самостоятелен приносен момент на рецензирания труд.

В увода авторът да мотивира актуалността на проблематиката, научния си интерес към темата, очертава поставените научни задачи на изследването и прави кратко съдържание на труда.

Глава първа е основополагаща и теоретична с оглед на изясняване на основните използвани понятия в разглежданата материя в различните закони и практиката на българските съдилища и на Европейския съд по правата на човека. На основата на анализа на литературните източници и съдебната практика дисертантът изяснява съдържанието и основните характеристики на понятията за наказателната отговорност, за привличането към наказателна отговорност, използвано в Конституцията на Република България, Наказателния кодекс, Наказателно – процесуалния кодекс и съдебната практика по наказателни дела на българските съдилища и в практиката на Конституционния съд на Република България, както и обвинение в извършване на престъпление по смисъла на Закона за отговорност на държавата и общините за вреди. Това му позволява да сравни понятието привличане към наказателна отговорност с други сродни понятия, използвани в различните закони и практика на съдилищата, в това число и в практиката на Европейския съд по правата на човека. Това може да се обособи като самостоятелен принос на изследването с оглед на детайлното разграничаване на отделните понятия, използвани в разглежданата проблематика и посочването на специфичните им особености.

Във втора глава е същностна за анализа на поставените задачи и е посветена на привличането към наказателна отговорност по общите правила

на НПК (за разлика от спецификите на това действие при диференцираните производства, които са разгледани в глава трета).

Първоначално авторът прави кратък исторически преглед на привличането на обвиняем по отменените закони, който има познавателно значение.

Важно за изследването е разработването на предпоставките за привличане на обвиняем (чл. 219, ал. 1 и 2 НПК). На основата на изследваната съдебна практика дисертантът изяснява съдържанието на достатъчно доказателства за привличането на едно лице като обвиняем (чл. 219, ал. 1 НПК), която част е полезна за практиката и това може да се посочи като самостоятелен принос. С основание в труда се критикува разпоредбата на чл. 219, ал. 2 НПК като алтернативна форма за привличане на обвиняем и се посочват несъвършенствата на действащата редакция, които е правят неприложима на практика. Иновативно се предлага създаването на нова процесуална фигура в този случай, като се предлага тя да се нарича „заподозрян“, „разследвано лице“, „уличено лице“ или по друг начин. Авторът не развива детайли, свързани с новата фигура (времените рамки на съществуването ѝ, връзката с евентуалното привличане на обвиняем на това лице и други), а ги препраща към законодателя при бъдещата регламентация, което намалява стойността на това предложение. Отделен е въпросът дали това разрешение е удачно с оглед цялостния модел на привличането към наказателната отговорност и гарантиране на правата на това лице.

Значително място е отделено на имунитета като пречка за привличането на обвиняем. Разгледани са различни хипотези на лица с имунитет (народни представители, конституционни съдии, кандидатите за народни представители) и процесуалната проекция при привличането като обвиняем с оглед на момента на възникване и възможността за снемане на имунитета.

Отделено е внимание на актовете за привличане на обвиняем, като е изяснено тяхното съдържание. Полезно за практиката е разработването на реквизити на актовете за привличане на обвиняем и разделянето на задължително и факултативно съдържание на същите.

Дисертантът разглежда процесуалния ред за привличане на обвиняем при двете форми на чл. 219 НПК и изяснява спорни в практиката проблеми, свързани с последващите действия след привличането (предявяване на постановление за привличане, разпит на обвиняемия, ново привличане и други), като и привличането на отсъстващ обвиняем. Анализирани са и контролът върху това процесуално действие.

Самостоятелно място в изследването е отделено на привличането към наказателна отговорност за престъпления от частен характер и спецификите на тази категория дела.

Трета глава разглежда привличането на обвиняем по реда на Особените правила на НПК. Изследвани са специфичните особености на привличането към наказателна отговорност при бързото производство; при разглеждане на дела за престъпления, извършени от непълнолетни; при престъпления, извършени от лица, които не владеят български език; при дела, подсъдни на военните съдилища и при разглеждане на дела за престъпления от общ характер, извършени от главния прокурор или от негов заместник.

В заключението в синтезиран вид са обобщени направените изводи в изследването и са посочени предложенията *de lege ferenda* в разглежданата материя.

НАУЧНИ ПРИНОСИ

Споделям посочените от дисертанта научни приноси в автореферата.

Редом с посочените по-горе конкретни приносни моменти, може допълнително, да се посочат и още няколко по-общ:

Достойнството и ценността на този труд е в актуалността и комплексността на научното изследване на разглежданите проблеми, което може да се обособи като самостоятелен принос. Авторът търси практически аспекти в реализирането на разглежданите институти. Това прави трудът практически ориентиран и полезен.

Дисертантът прави за първи път в наказателнопроцесуалната ни литература цялостен анализ на института на привличането към наказателна отговорност. Това придава на изследването полезност за широк кръг читатели – научни работници, практикуващи юристи и други. Тази характеристика му придава и актуалност поради липсата на подобно цялостно изследване в доктрината на наказателнопроцесуалното право.

Постигнатите резултати от научното изследване са систематизирани в предложения *de lege ferenda*, част от които могат да бъдат споделени, а други ще предизвикат дискусия или несъгласие с тях.

В трудът дисертантът чрез анализ на теорията и съдебната практика на българските съдилища и Европейския съд по правата на човека изследва значими и важни за теорията и практиката въпроси на наказателнопроцесуалното право. В него авторът привежда убедителна аргументация в подкрепа на застъпените становища и за оборване на критикуваните мнения при коректен тон на научната полемика. Поддържаните тези са обосновани и изразяват неговата позиция. Коректно са цитирани библиографските източници.

С този дисертационен труд Мария Дзанева показва умение за работа с различни литературни източници и със съдебната практика. Изследването доказва нейната добра теоретична подготовка и самостоятелност при разработването на значими теоретични проблеми.

Работата е четивна, правилно структурирана и това я прави лесна за ползване. Написана е на добър юридически език.

ПУБЛИКАЦИИ И УЧАСТИЯ В НАУЧНИ ФОРУМИ

Мария Атанасова Дзанева има три публикации по темата на дисертацията, съгласно представената справка:

1. Съдържание на актовете за привличане на обвиняем. – В: Сборник с доклади от международна научна конференция. Правото на XXI век – предизвикателства и перспективи. Т. 2, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2023, ISBN 978 – 619- 202-904-3, 294-307;

2. Привличане на обвиняем – историческо развитие на българската правна уредба. – В: Сборник „Революции и еволюции“, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“ (приета за публикация) и

3. Понятието „привличане към наказателна отговорност“ в българския наказателен процес. – В: STUDIA IURIS, № 2, 2025, online-ISSN: 2367-5314, 1430.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на изложеното считам, че представеният дисертационен труд на тема „Привличане към наказателна отговорност“ отговаря на всички изисквания, посочени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за развитието на академичния състав на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ относно присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Поради това давам положителна оценка и убедено предлагам на почитаемото научно жури да вземе решение за присъждането на Мария Атанасова Дзанева на образователната и научна степен „доктор по право“.

Рецензент:

проф. д-р Георги Митов

01.10.2025